

Otsikko Työkyvyn edistäminen ja tukeminen	Muistion laadinnasta vastannut osasto/-t TTO
Asiasta on saatavilla lisämateriaalia, ja se on tallennettu "Muu tietoaaineisto" -kansioon ☒	
Mikäli tavoitteena on saada aikaan hallitusohjelmakirjaus, kirjoita se tähän tiiviisti kahdella lauseella Työikäisten Työ- ja toimintakyvyn edistämisen ja tuen rakenteet, verkostot ja toimintamallit pysyväksi osaksi sujuvia työikäisten palvelukokonaisuuksia ja palveluketjuja	
Kuvaus ja perustelu Työikäisiä on väestöstämme yli 60% ja heidän suhteellinen osuus vähenee tulevaisuudessa. Sairauksien esiintyvyyden ja niistä aiheutuvan työ- ja toimintakyvyn vajeiden lisääntyminen vanhenevassa väestössä asettaa erityisiä paineita sote- ja kuntoutuspalveluiden saatavuuteen. Työikäisten suhteellisen osuuden vähentyessä ja palvelutarpeiden lisääntyessä eri toimialojen välinen kilpailu osajista kiristyy mukaan lukien sosiaali- ja terveysala. Samalla työelämästä tulee yhä haastavampaa henkilöille, joilla on vajeita työ- ja toimintakyvyssä. Työikäiseen väestönsosaan kohdistuu merkittäviä haasteita esim. mielenterveyden häiriöistä johtuva ennen aikainen eläköityminen nuoremmassa ikäluokissa, lisäksi osa nuorista ei kiinnity työelämään lainkaan. Työväestön ikärakenteen vanhetessa tuki- ja liikuntaelinsairauksien aiheuttama haitta kuormittaa lisääntyvästi sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Tulevaisuudessa työikäisen väestönsosan työkykyä kuormittaa lisäksi nuorten ikäluokkien fyysisen kunnon merkittävä alenema. Verotulojen väheneminen ja sosiaali- ja terveydenhuollon menojen kasvaminen aiheuttavat haastavan tilanteen. Työikäisen väestön työ- ja toimintakyvyn turvaaminen on keskeinen tekijä haasteen ratkaisemisen kannalta. Sote-järjestelmässä yhteistyö eri toimijoiden välillä on usein puutteellista. Hoitojonot ja hoitopolkujen katkeamat synnyttävät työkyvyttömyyttä. Erikoissairaanhoidossa fokus on sairauden diagnostiikassa ja hoidossa, jolloin työkyvyn ja työhön paluun tukeminen voivat jäädä toissijaiseksi ja työkyvyttömyys pitkittyä epätarkoituksenmukaisesti. Pitkät sairauspoissaolot ja työkyvyttömyyseläkkeet ovat omalta osaltaan pahentamassa työvoimapulaa Suomessa. Työ- ja toimintakyvyn turvaaminen edellyttää toimenpiteitä strategisella tasolla, palveluiden yhteistyössä sekä työikäistä koskevan tiedon tuotannon, tiedon siirtymisen ja tiedon käytettävyyden näkökulmasta. Työikäisten joukko on heterogeeninen ja sen vuoksi tarvitsemme käytännön tasolla erilaisia ratkaisuja eri elämäntilanteissa ja -vaiheissa oleville.	
Tiedontuotanto Toimivan monialaisen palvelujärjestelmän edellytyksenä on yhteiselle tietopohjalle rakentuva johtaminen. Nykytilanteessa eri viranomaisten tietojen yhdistely työkyky- ja kuntoutuspalvelujen vaikuttavuuden arvioimiseksi edellyttää pitkää ja vaivalloista lupaprosessia. Kehitetään lainsäädäntöä ja toimintaprosesseja, jotka mahdollistavat tietojen sujuvan ja ajantasaisen yhdistelyn seurannan ja päätöksenteon tueksi. Lisäksi ryhdytään toimenpiteisiin tiedon laadun parantamiseksi. Kehitetään kansallisesti yhteiset tavat mitata asiakkaan työ- ja toimintakykyä, jolloin työkykyä kuvaavaa tietoa voidaan vertailla organisaatioiden ja palvelujen välillä. Yhdistetään tämä annetuista palveluista ja niiden kustannuksesta saatavaan tietoon, jolloin voidaan tarkastella erilaisten palvelupolkujen vaikutusta mitattuun työkykyyn. Näin syntyvä tietopohja tuottaa arvokasta tietoa päätöksenteon tueksi. Samalla se vähentää ammattilaisten työkuormaa, kun muualla toteutetut työ- ja toimintakyvyn mittaukset ovat sellaisenaan kaikkien palveluntarjoajien hyödynnettävissä. Myös asiakas hyötyy, kun hänelle voidaan esittää koosteita annetuista ja suunnitelluista palveluista sekä työ- ja toimintakyvyn kehitymisestä. Tietopohjan ja tiedolla johtamisen kehittäminen on pitkän aikavälin tavoite. Tulevan hallituskauden aikana olisi mahdollista luoda perusta ja käynnistää muutos kohti vaikuttavuusperusteista työkyky- ja kuntoutuspalvelujen ohjausta.	
Strateginen taso Työkyvyn ja työllistymisen tuen monialaisten palveluiden ja etuuksien parempi yhteensovittaminen edellyttää politiikka- ja strategista kehittämistyötä. Tarvitsemme kansalliselle tasolle työikäisiin kohdistuvaa strategista linjausta työkyvyn edistämiseksi ja tukemiseksi, jonka avulla nivotaan yhteen systemaattisen kokonaisuuden muutoksen sekä eri tasoja asiakastyöstä ylimpään poliittiseen johtoon. On siirryttävä kohti ihmislähtöistä politiikkaa. Ihmislähtöinen monialaisten palveluiden ja etuuksien yhteensovittamisen systemi ja politiikka huomioi sekä asiakkaat että ammattilaiset. Ihmislähtöisyys on erityisen tärkeää puhuttaessa työ- ja toimintakyvyn edistämisestä ja tukemisesta. Strategisella tasolla tarvitaan työikäisten ikäsegmentin tarkastelua eri näkökulmista	
<ol style="list-style-type: none">1. työ- ja toimintakyky näkökulma2. työllistymisnäkökulma3. osaamisnäkökulma4. etuusnäkökulma5. ihmisten tarpeiden ja osallisuuden näkökulma6. järjestämisnäkökulma7. yhteistyönäkökulma	
Keskeisenä ajatuksena näkökulmatarkastelussa on se, kuinka toiminta saadaan palvelemaan ihmistä. Lisäksi on syytä tarkastella, mitä hyötyä palveluiden yhteensovittamisena on eri näkökulmista. Strategisella kehittämistyöllä vältetään epätarkoituksenmukainen fokuusoittaminen yksittäisiin ja vähämerkityksellisiin toimenpiteisiin ja nostetaan esille yhteistyötä ja tutkittuun tietoon perustuvia kustannusvaikuttavia ratkaisuja. Olemme yhteistyön edistämisen osalta vielä alkumetreillä, siksi vastakkainasettelun sijaan tarvitsemme yhteistä strategista kehittämistä.	
Yhteistyö palveluissa Työikäisten palvelut toteutuvat tulevaisuudessakin yli organisaatio- ja toimintajärjestelmien. Sen vuoksi hyvinvointialueilla tarvitaan useita eri tasoisia, monialaisia ja moniammatillisia verkostoja, joilla voidaan varmistaa eri toimijoiden ja asiakkaiden osallistaminen palvelukokonaisuuksien ja palveluketjujen rakentamiseen sekä niiden toimeenpanoon. Verkostojen avulla mahdollistetaan myös yhteinen jaettu käsitys niin kuntoutuksesta kuin työkyvyn tuesta alueen toimijoiden kesken, mikä on edellytyksenä toimivalle yhteistyölle. Kun palveluita toteutetaan yli organisaatio- ja toimintajärjestelmien, tarvitaan systemaattista toimintaa asiakaslähtöisen toiminnan toteuttamiseksi. Yhteinen tavoite voi toteutua vain eri organisaatioissa olevien ammattilaisten kohtaamisissa ja vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, jossa yhteisenä tavoitteena on tai mihin pitää pyrkiä on asiakas, ihminen palvelutarpeineen. Työikäisistä puhuttaessa kaikissa kohtaamisissa tarvitaan työkyvyn tuen tarpeiden tunnistamista. Monialaiseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön on oltava rakenteet ja verkostot valmiina, jotta palvelujärjestelmä pystyy vastaamaan erilaisissa elämäntilanteissa ja palvelutarpeissa olevien työikäisten tunnistamiseen ja palveluketjujen hahmottamiseen työssäkäynnin (palkkatyö/rittäjä), opiskelun, työttömyyden, eläkkeellä olon, työelämän ulkopuolisuuden, työterveyshuollon käyttämättömyyden ja erilaisen etuuden saamisen näkökulmista sekä erilaisissa muutosvaiheissa. Monialaista ja moniammatillista yhteistyötä on toteutettu työote toimintamallin ja alueellisten sote-keskuksen työkyvyn tuen tiimien muodossa sekä työllistymistä edistävien palvelujen kehittämisellä. Erinomaiseksi todettujen toimintamallien osalta tarvitaan hyvinvointialueilla rakenteita ja työkykyä edistäviä verkostoja sekä tukea Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselta ja Työterveyslaitokselta sekä lukuisalta joukolta muilta työkykyä toimivilta tahoilta alueellisesti ja kansallisesti. Lisäksi on syytä huomioida kolmikantayhteistyö.	

Toimenpiteet:

Edellä mainittujen asioiden toteutumiseksi esitetään seuraavia toimenpidekokonaisuuksia:

- Työkyvyn ja kuntoutuspalvelujen vaikuttavuuden edistäminen digitalisaatiota hyödyntäen sosiaaliturvakomitean välimietinnössä esitettyjen ehdotusten mukaisesti.
- Kansallisen strategisen linjauksen laatiminen (Valtioneuvoston periaatepäättös) eri hallinnonaloilla olevan toiminnan suuntaamiseksi yhteiseen tavoitteeseen, Työikäisten työkyvyn edistämiseen ja tukemiseen sekä yhteistyön parantamiseen eri tasoilla asiakastyöstä aina ylimpään poliittiseen johtoon (esim. sote-ammattilaiset, toimintasektorit, hyvinvointialueet, ministeriöt, poliittiset päättäjät) saakka. Tämä investointi sisältää myös strategian linjaamien toimenpiteiden toteuttamista, esim. virtuaalisen työkyvyn tuen osaamiskeskuksen perustamisen hyödyntäen Valtioneuvoston alaisia organisaatioita pitäen sisällään poikkihallinnollisen yhteistyön varmistamisen. Tällä koordinoidaan ja parannetaan Hyvinvointialueiden ja muiden työnantajien työkykyjohtamisosaamista.
- Työote -toimintamallin (työhön paluun nopeuttaminen ja sujuvoittaminen) sairauspoissaolon jälkeen) vakiinnuttaminen valtakunnallisesti
- Hyvinvointialueiden työkykyä ja työllistymistä edistävien palvelujen varmistaminen työterveyshuollon ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen ulkopuolella oleville sekä sote-keskusten työkyvyn tuen tiimien valtakunnallisen kattavuuden ja aktiivisen toiminnan varmistaminen
- Työterveyshuollon kehittäminen vastaamaan muuttuvan työelämän (etä-, alusta-, pätkä- ja vuokratyön lisääntyminen) ja palvelujärjestelmän (sote-uudistuksen) tarpeisiin

Arvio taloudellisista- ja hyvinvointivaikutuksista sekä mahdollisista kustannushyödyistä (arvio vaikutuksia sillä tarkkuudella kuin tässä vaiheessa on mahdollista)

Työkyvyn vahvistumisen ja työkykyongelmien ennaltaehkäisyn myötä työelämäosallisuus ja työllisyys kasvavat. Tämä lisää ihmisten hyvinvointia ja osallisuutta. Työkyvyttömyydestä aiheutuvat kustannukset pienenevät. Yritysten tuottavuus ja kilpailukyky lisääntyvät, kun niiden osaaminen työkykyjohtamisessa kehittyy. Näillä kaikilla on myönteinen vaikutus julkisen talouden tasapainottamiseen.

Hyvinvointiyhteiskunnan hyödyn osalta voidaan puhua potentiaalisesti jopa miljardi euroa /vuosi kustannusvaikuttavuudesta tuottavuuden kasvuna mitattuna.

Tämän toteutuminen edellyttää

- Työkyvyn ja kuntoutuspalvelujen vaikuttavuuden edistäminen digitalisaatiota hyödyntäen sosiaaliturvakomitean välimietinnössä esitettyjen ehdotusten mukaisesti, kustannus tarkentuu myöhemmin, alustava arvio n. 10 milj. riippuen edistettävistä toimenpiteistä
- Työikäisten työkyvyn edistämiseksi ja tukemiseksi kansallisen strategisen linjauksen laatimiseen 0,1 milj. ja sen linjaamien toimenpiteiden investoimiseen n. 3 miljoonaa euroa/vuosi
- Työote toimintamallin vakiinnuttaminen investointi n. 2 miljoonaa euroa/vuosi
- Hyvinvointialueiden työkykyä ja työllistymistä edistävien palvelujen varmistaminen työterveyshuollon ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen ulkopuolella oleville sekä sote-keskusten työkyvyn tuen tiimien valtakunnallisen kattavuuden ja aktiivisen toiminnan varmistaminen, kustannus tarkentuu myöhemmin
- Työterveyshuollon kehittäminen vastaamaan muuttuvan työelämän (etä-, alusta-, pätkä- ja vuokratyön lisääntyminen) ja palvelujärjestelmän (sote-uudistuksen) tarpeisiin, kustannus tarkentuu myöhemmin

